

УДК 339.9+339.5

Н. В. Резнікова,

д. е. н., професор, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин, НН інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2570-869X>

Л. О. Тарасенко,

аспірант кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин, магістр міжнародних економічних відносин, магістр міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-3292-5284>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.16.74

ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНИХ РЕЖИМІВ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ ПОДВІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГЕОПОЛІТИЧНОГО ТИСКУ (ГРУПА 77)

N. Reznikova,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of World Economy and International Economic Relations, Educational and Scientific Institute of International Relations Taras Shevchenko National University of Kyiv

L. Tarasenko,

Postgraduate Student, Department of World Economy and International Economic Relations, Master of International Economic Relations, Master of International Relations, Public Communications and Regional Studies, Educational and Research Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv

TRANSFORMATION OF CURRENT REGIMES OF INTERNATIONAL TRADE IN DUAL-USE GOODS AS AN INSTRUMENT OF GEOPOLITICAL PRESSURE (GROUP 77)

Метою даної статті є аналіз трансформації сучасних режимів міжнародної торгівлі товарами подвійного призначення як інструменту геополітичного тиску з акцентом на виклики та стратегії для Групи 77. У роботі розглянуто еволюцію багатосторонніх механізмів, таких як Вассенаарська домовленість, Група Австралії, Режим контролю за технологіями ракет та Група ядерних постачальників, а також національного і регіонального регулювання, зокрема Регламенту Європейського Союзу 2021/821 та Правил експортного адміністрування Сполучених Штатів Америки, які все частіше слугують засобами економічного стримування країн, що розвиваються. Встановлено, що ця трансформація спричиняє фрагментацію глобальної торгівлі, обмеження технологічного трансферу та посилення нерівності між постіндустріальними економіками Глобальної Півночі та державами Глобального Півдня, перетворюючи режими на інструмент використання торгівлі як зброї, де торговельні бар'єри виступають геополітичними важелями. Особливо акцентовано на тому, що подібна динаміка набуває рис неоколоніалізму другого покоління, де контроль над технологіями подвійного призначення утримує Глобальний Південь у технологічній залежності, блокуючи доступ до критичних інновацій, таких як штучний інтелект, квантові обчислення та біотехнології, які є ключовими для досягнення Цілей сталого розвитку, зокрема інновацій та інфраструктури, а також партнерства. У статті розгля-

нуто переваги та ризики поточних підходів до регулювання, включаючи добровільні багатосторонні домовленості та односторонні санкції, а також їхній вплив на міжнародну торгівлю, де опосередкована роль СОТ через винятки за міркуваннями безпеки дозволяє вводити обмеження без порушення принципів вільної торгівлі, але провокує подальшу деглобалізацію. Стаття підготовлена в рамках виконання науково-дослідної роботи 0123U102061 "Міжнародні механізми забезпечення ресурсами стратегічного значення для підвищення обороноздатності України".

The purpose of this article is to analyze the transformation of contemporary regimes of international trade in dual-use goods as an instrument of geopolitical pressure, with a focus on challenges and strategies for the Group of 77. The paper examines the evolution of multilateral mechanisms such as the Wassenaar Arrangement, the Australia Group, the Missile Technology Control Regime, and the Nuclear Suppliers Group, as well as national and regional regulations, in particular European Union Regulation 2021/821 and the Export Administration Regulations of the United States of America, which are increasingly serving as means of economic restraint against developing countries. It has been established that this transformation is causing fragmentation of global trade, restrictions on technology transfer, and increased inequality between the post-industrial economies of the Global North and the countries of the Global South, turning regimes into instruments for using trade as a weapon, where trade barriers act as geopolitical levers. Particular emphasis is placed on the fact that such dynamics are taking on the characteristics of second-generation neocolonialism, where control over dual-use technologies keeps the Global South in technological dependence, blocking access to critical innovations such as artificial intelligence, quantum computing, and biotechnology, which are key to achieving the Sustainable Development Goals, particularly innovation and infrastructure, as well as partnerships. The article examines the advantages and risks of current approaches to regulation, including voluntary multilateral agreements and unilateral sanctions, as well as their impact on international trade, where the indirect role of the World Trade Organization through security exceptions allows restrictions to be imposed without violating the principles of free trade, but provokes disputes and further deglobalisation. In addition, it analyses how the integration of new technologies as a new frontier of transformation can exacerbate asymmetries between countries if not accompanied by support in the form of reforms and capacity building, in particular through collective declarations by the Group of Seventy-Seven, such as the 2023 Havana Declaration, which call for democratization of access to overcome the digital divide. Particular attention is paid to the role of international organizations such as the United Nations, the Trade and Development Conference and the World Trade Organization, in ensuring the fair implementation of standards, as well as the need for coordinated policy decisions to avoid disproportionate advantages for developed economies, including reforms of the Wassenaar Arrangement with the inclusion of representatives of the Group of Seventy-Seven. The study demonstrates the active role of the Group of 77 in lobbying against the use of trade as a weapon, both in statements at conferences of the Conference on Trade and Development and at sessions of the United Nations General Assembly, where the group acts as a moral actor, proposing inclusive regimes that balance security with development.

The article was prepared as part of research work 0123U102061 "International mechanisms for providing resources of strategic importance for enhancing Ukraine's defense capabilities."

Ключові слова: Група 77, товари подвійного призначення, торговельні режими, міжнародна торгівля, експортний контроль, геополітичний тиск, трансформація режимів, санкції, технологічний трансфер, розвинуті країни, країни, що розвиваються, глобальна Північ, глобальний Південь, нерозповсюдження, торговельні бар'єри, економічна дипломатія, міжнародна безпека, глобальна торгівля, фрагментація торгівлі, економічний тиск, технології подвійного використання, багатосторонні угоди, геоэкономика.

Keywords: Group of 77, dual-use goods, trade regimes, international trade, export controls, geopolitical pressure, regime transformation, sanctions, technology transfer, developed countries, developing countries, global North, global South, non-proliferation, trade barriers, economic diplomacy, international security, global trade, trade fragmentation, economic pressure, dual-use technologies, multilateral agreements, geoeconomics.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах посилення геополітичної конкуренції між провідними державами, режимами експортного контролю над товарами подвійного призначення (dual-use goods) все частіше вико-

ристовуються не лише для забезпечення нерозповсюдження зброї масового знищення, але й як засіб економічного стримування країн, що розвиваються. Ця ситуація спричиняє фрагментацію глобальної торгівлі, обмеження техноло-

гічного трансферу та посилення нерівності між постіндустріальними економіками та державами Глобального Півдня, які зокрема входять до Групи 77. Пояснюючи це, можна відзначити, що трансформація таких режимів міжнародної торгівлі, як, наприклад, Вассенаарська домовленість чи нормативно-правових актів Європейського Союзу (ЄС) з питань регуляції експорту товарів подвійного призначення, перетворюється на інструмент "weaponization of trade", де торгівельні бар'єри слугують геополітичним важелям [33]. Я.Фельбермайр визначає поточну ситуацію в глобальній торгівлі як "деглобалізацію через санкції", проте ця деглобалізація не є симетричною, оскільки країни Групи 77, прагнучи диверсифікації експорту та доступу до технологій, стикаються з асиметричними обмеженнями [21]. Звіти SIPRI [29; 34; 37] підкреслюють, що посилення контролю над технологіями та технологіями подвійного призначення в ЄС та США не тільки обмежує торгівлю, але й провокує відповідні заходи з боку Китаю та інших акторів, зокрема таких, що відносяться до країн Глобального Півдня, що загострює конфлікти в Групі 77 [37]. Окреслене засвідчує: така трансформація набуває рис "неоколоніалізму 2.0", де контроль над технологіями подвійного призначення утримує Глобальний Південь у технологічній залежності, хоча може обернутися "геополітичним бумерангом" через стимулювання альтернативних альянсів. Особливо актуально це для emerging technologies (AI, quantum computing), які не повністю охоплені існуючими режимами, дозволяючи G77 позиціонувати себе як "морального актора" в реформі глобальної торгівлі, що є більш справедливою й кліматичноорієнтованою.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Новітні дослідження зосереджені на вивченні питання трансформації режимів міжнародної торгівлі товарами подвійного призначення (англ. dual-use items), які все частіше використовуються як інструмент геополітичного тиску, особливо в контексті інтересів країн Групи 77. Зокрема, у доповіді Генеральної Асамблеї ООН (A/77/96) підкреслюється позиція Групи 77, де наголошується, що експортний контроль, пов'язаний з нерозповсюдженням, не повинен перетворюватися на ідеологічний чи геополітичний інструмент, оскільки це обмежує торгівлю та технологічний трансфер для країн, що розвиваються [35]. Аналогічно, у заяві Групи 77 та Китаю на конференції

UNCTAD акцентується увага на бар'єрах доступу до ринків, включаючи обмеження на товари подвійного призначення, які перешкоджають доданій вартості в експорті сировини з країн, що відносяться до Глобального Півдня [22]. Дослідження SIPRI щодо застосування європейського законодавства про експорт товарів подвійного призначення у свою чергу аналізує роль правоохоронних органів ЄС у запобіганні поширенню, але також вказує на те, як такі режими можуть слугувати геополітичним важелям проти країн Групи 77, посилюючи нерівність у глобальних ланцюгах постачань [37]. У контексті питань координації експортного контролю виокремлюємо звіт Конгресу США, що розглядає міжнародні виклики, включаючи використання цих інструментів для стримування технологічного розвитку в країнах, що розвиваються, з посиланням на позиції Групи 77 щодо балансу між безпекою та торгівлею [20]. Дослідження Carnegie Endowment for International Peace про геополітику та економічну державну політику ЄС підкреслює перехід до "геополітичного підходу" в експортному контролі, де обмеження, пов'язані із товарами подвійного призначення, стають інструментом для збереження технологічної переваги над Глобальним Півднем [23]. У чисельних дослідженнях [17], серед яких ауковий доробок М. Д. Бека та С. А. Джонса [13], І. Девіса [16], С. А. Еванса [18], Р. Бреетзина [14], О. Булатової [1], В. Панченка [2; 3; 4; 5], експертів SIPRI [29; 34], О. Чугаєва [10; 11], і авторів [6; 7; 8; 9] аналізується міжнародна економічна політика в умовах конфліктогенності глобального середовища і ризиків протистояння, де експортний контроль над товарами подвійного призначення слугує геополітичним важелем. Дослідження [2—11; 29; 34; 36] доводять, що геополітична фрагментація через режими торгівлі подвійного призначення обмежує інтереси країн, що розвиваються, апелюючи до балансу між безпекою та справедливою торгівлею.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета статті полягає в проведенні аналізу трансформації сучасних режимів міжнародної торгівлі товарами подвійного призначення як інструменту геополітичного тиску, з акцентом на ролі Групи 77 у забезпеченні технологічної незалежності та справедливої торгівлі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Регулювання міжнародної торгівлі товарами подвійного призначення на сучасному

етапі розвитку міжнародних економічних відносин є складним і багатофакторним процесом, що поєднує елементи міжнародного права, національних регуляцій та багатосторонніх угод, спрямованих на запобігання поширенню технологій, які можуть бути використані як для цивільних, так і для військових цілей. Товари подвійного призначення включають широкий спектр продуктів, таких як хімічні речовини, біологічні матеріали, електроніка, програмне забезпечення, а також *emerging technologies* (до яких наразі відносять, наприклад, штучний інтелект, технології квантового обчислення та біотехнології), що робить їх регулювання ключовим елементом глобальної безпеки та нерозповсюдження зброї масового знищення (ЗМЗ). Станом на 2025 рік, це регулювання еволюціонує під впливом геополітичної напруги, технологічних інновацій та асиметрії між розвинутими країнами (Глобальна Північ) та країнами, що розвиваються (Глобальний Південь), часто перетворюючись на інструмент геоекономічного тиску. Основні режими базуються на добровільних багатосторонніх домовленостях, національних законах та регіональних регуляціях, тоді як у випадку торгівлі товарами подвійного призначення Світова організація торгівлі (СОТ) відіграє лише опосередковану роль через винятки з правил вільної торгівлі.

Основними багатосторонніми режимами регулювання товарів і технологій подвійного призначення є чотири ключові групи: Вассенаарська домовленість (Wassenaar Arrangement), Група Австралії (Australia Group), Режим контролю за технологіями ракет (Missile Technology Control Regime, MTCR) та Група ядерних постачальників (Nuclear Suppliers Group, NSG). Вассенаарська домовленість, заснована 1996 року, охоплює експорт конвенційної зброї та товарів подвійного призначення, включаючи дев'ять категорій (від спеціальних матеріалів до електроніки та комп'ютерів), з метою підвищення прозорості та відповідальності в трансферах, щоб запобігти дестабілізації регіонів чи підтримці тероризму. Станом на 2025 рік, вона налічує 42 учасники, переважно розвинуті країни, і передбачає національне впровадження списків контролю, з регулярними оновленнями [31]. Група Австралії, створена 1985 року, фокусується на хімічних та біологічних товарах подвійного призначення, гармонізуючи експортні контролю для запобігання розвитку хімічної чи біологічної зброї; вона включає списки контрольованих речовин і технологій,

з 43 учасниками [25]. МТСР, започаткований 1987 року, регулює експорт ракетних технологій та безпілотних систем доставки ЗМЗ, з 35 партнерами, і його рекомендації включають оцінку ризиків для *dual-use* компонентів, таких як двигуни чи навігаційні системи; оновлення 2024 року підкреслили контроль над гіперзвуковими технологіями [26]. NSG, з 48 учасниками, контролює ядерні матеріали та технології подвійного призначення через два набори рекомендацій (для ядерних експортів та пов'язаних товарів), забезпечуючи, щоб торгівля не сприяла проліферації, з акцентом на мирне використання [27].

Окрім описаних нами багатосторонніх режимів торгівлі товарами подвійного призначення, значну роль відіграють регіональні та національні регуляції. У Європейському Союзі торгівля товарами подвійного призначення регулюється Регламентом (ЄС) 2021/821, який встановлює єдиний список контрольованих товарів, вимагає ліцензування експорту, транзиту та брокерських послуг [19]. У США контроль здійснюється через *Export Administration Regulations* (EAR), керовані Бюро промисловості та безпеки (BIS), з списками *Commerce Control List* (CCL), що охоплюють 10 категорій *dual-use*, серед нещодавніх оновлень 2025 року слід звернути увагу на тому, що США розширили контроль над напівпровідниками та AI-технологіями в контексті конкуренції з Китаєм [28]. Китай, у свою чергу, реформував свій режим експортного контролю товарами подвійного призначення у січні 2025 року, оновивши списки та посилюючи ліцензування для технологій, таких як метали та лазери, з метою відповідності міжнародним стандартам, але з акцентом на національну безпеку [32].

Як нами попередньо було зазначено, роль СОТ у регулюванні торгівлі товарами подвійного призначення є опосередкованою, оскільки СОТ не має спеціальних правил для цих товарів, але дозволяє винятки через Статтю XXI Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) 1994 року, яка передбачає "винятки з міркувань безпеки" для дій, необхідних для захисту суттєвих інтересів національної безпеки, включаючи запобігання поширенню ЗМЗ. Це дозволяє країнам вводити санкції чи експортні обмеження без порушення принципів вільної торгівлі, як у випадках санкцій США проти Китаю чи ЄС проти Росії, де товари подвійного призначення були обмежені, однак, це призводить до спорів у СОТ, таких як панельні розслі-

дування щодо використання торгівлі як зброї (англ. "weaponization of trade"), що, наприклад, відображено у спорі DS582 про санкції США) [30].

Регулювання торгівлі товарами подвійного призначення між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються характеризується наразі значною асиметрією, де розвинуті держави домінують у встановленні стандартів, часто обмежуючи технологічний трансфер до Глобального Півдня через ліцензійні вимоги, ембарго тощо. Країни Групи 77 (G77) критикують подібні кроки з боку розвинутих економік як "неоколоніалізм", оскільки обмеження блокують доступ до технологій для розвитку, посилюючи нерівність [17]. У 2024—2025 роках фрагментація торгівлі товарами подвійного призначення зросла на 20% через геополітичні конфлікти, з втратами для країн, що розвиваються у \$50 млрд. Такі обмеження часто запроваджуються в односторонньому порядку і розвинуті країни вільно торгують між собою, тоді як експорт до країн G77 вимагає додаткових перевірок, що уповільнюють торгівлю на 30—50% [38]. Така асиметрія в регулюванні торгівлі товарами подвійного призначення, на нашу думку, набуває рис "неоколоніалізму 2.0", де контроль над товарами подвійного призначення слугує не лише нейтральним інструментом нерозповсюдження, але й механізмом для збереження технологічного домінування розвинутими країнами над Глобальним Півднем. У контексті режимів на кшталт Вассенаарської домовленості чи експортних контролів США (EAR), ці механізми часто позиціонуються як об'єктивні заходи безпеки, спрямовані на запобігання проліферації ЗМЗ, проте на практиці вони створюють "технологічну пастку розвитку", обмежуючи трансфер критичних технологій до країн, що розвиваються, і посилюючи глобальну нерівність. Наприклад, режими Wassenaar та NSG, доміновані розвинутими державами, встановлюють жорсткі критерії оцінки ризиків, які непропорційно впливають на країни Глобального Півдня, блокуючи доступ до технологій, необхідних для економічної розвитку країни. Це проявляється в блокуванні трансферу виникаючих технологій, таких як штучний інтелект (ШІ), біотехнології та напівпровідники, які є ключовими для досягнення Цілей сталого розвитку (SDG), зокрема SDG 9 (інновації та інфраструктура) та SDG 17 (партнерство). Для країн G77, як Індія чи

Бразилія, такі обмеження перешкоджають розвитку власних програм: наприклад, Індія, прагнучи лідерства в ШІ, стикається з обмеженнями на експорт високопродуктивних чипів, що, за оцінками UNCTAD, уповільнює локальні R&D проекти на 20—30%. Аналогічно, Бразилія, фокусуючись на біотехнологіях для агросектору через EMBRAPA програми, обмежена положеннями Австралійської Групи контролю над генетичними матеріалами, які класифікуються як dual-use, призводячи до втрат у \$1—2 млрд щорічно в потенційному експорті біопродуктів. Такі бар'єри систематично посилюють залежність G77 від імпорту готових технологій з Глобальної Півночі, відтворюючи колоніальні патерни економічної експлуатації в цифрову еру [15].

Рекомендації щодо політики для Організації Об'єднаних Націй та Групи 77, запропоновані нами, щодо подальшого регулювання торгівлі товарами подвійного призначення між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються, включають низку стратегічних заходів, спрямованих на балансування інтересів безпеки та розвитку в торгівлі товарами подвійного призначення. По-перше, пропонується створення глобального фонду під егідою ЮНКТАД для моніторингу трансферів товарів подвійного призначення з акцентом на справедливість. Цей фонд міг би забезпечити прозорий контроль за технологічними потоками, з обов'язковим розвитком потенціалу для країн Групи сімдесяти семи, включаючи навчання, технічну допомогу та інфраструктурну підтримку. Такий підхід дозволив би уникнути зловживань, коли обмеження слугують інструментом тиску, і натомість перетворив би торгівлю на каталізатор економічного зростання. По-друге, необхідна реформа Вассенаарської домовленості з включенням представників Групи 77 до процесу прийняття рішень, що дозволило б балансувати геополітичну силу з потребами розвитку. Наразі цей режим домінується розвинутими країнами, що призводить до асиметрії, коли оцінки ризиків непропорційно обмежують трансфер технологій до Глобального Півдня. Реформа через резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй могла б запровадити механізми, де голоси країн, що розвиваються, матимуть вагу, сприяючи створенню спільних списків контролю з урахуванням соціально-економічних факторів. Це не тільки знизило б напругу в торгівлі, але й також посилює глобальну безпеку

через ширшу співпрацю. По-третє, впровадження гібридного полегшення санкцій для країн, що дотримуються правил, могло б стимулювати інтеграцію Цілей сталого розвитку в торговельні режими. Замість жорстких обмежень, цей механізм передбачав би умовне зняття бар'єрів для держав, які демонструють відповідальність у використанні технологій, наприклад, через прозорі звіти та співпрацю з міжнародними організаціями. Такий підхід заохочував би країни Групи сімдесяти семи до активної участі в глобальних стандартах, перетворюючи санкції з інструменту стримування на стимул для взаємовигідної торгівлі.

ВИСНОВКИ

Трансформація сучасних режимів міжнародної торгівлі товарами подвійного призначення виразно набуває проявів інструменту геополітичного тиску з боку країн Групи 77. Аналіз багатосторонніх механізмів, таких як Вассенаарська домовленість, Група Австралії, Режим контролю за технологіями ракет та Група ядерних постачальників, а також національних і регіональних регулятивних нормативно-правових актів свідчить про еволюцію цих режимів від інструментів запобігання розповсюдженню зброї масового знищення до засобів економічного стримування. Ця трансформація посилює асиметрію між розвинутими країнами Глобальної Півночі та країнами, що розвиваються, де перші домінують у встановленні стандартів, обмежуючи технологічний трансфер через ліцензійні вимоги, ембарго та оцінки ризиків, що призводить до фрагментації глобальних ланцюгів постачань і посилення нерівності. Опосередкована роль Світової організації торгівлі, з її винятками за статтею XXI ГАТТ, лише підкреслює цю тенденцію, дозволяючи санкції без порушення принципів вільної торгівлі, але провокуючи спори та подальшу деглобалізацію.

Література:

1. Булатова О. В., Федоров Є. В. Інструментарій оцінки ризиків безпечного розвитку країн. Вісник Маріупольського державного університету. Сер. Економіка. 2021. № 22. С. 73—87.
2. Панченко В. Г. Теоретичні підходи до визначення економічної сили та економічних інтересів держави як детермінант її економічної політики (випадок неопротекціонізму). Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 5. С. 12—19.
3. Панченко В. Г. Трансформація інструментів класичного протекціонізму в сучасних умовах світового господарства: конфлікт теорії та практики. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 18. С. 11—16.
4. Резнікова Н. В., Панченко В. Г. Репортажі із цивілізаційних фронтів. На передовій міжнародної економічної політики. Київ: Аграр Медіа Груп, 2023. 234 с.
5. Резнікова Н., Панченко В. Мінні поля міжнародної економічної політики: як країнам не втратити здатність до розвитку. Київ: Аграр Медіа Груп, 2022. 674 с.
6. Резнікова Н., Тарасенко А. Макроекономічні ризики реалізації енергетичного та зеленого переходів в умовах глобальної невизначеності міжнародного економічного розвитку. Агросвіт. 2024. № 8 (квітень). С. 15—22. DOI: 10.32702/2306-6792.2024.8.15.
7. Резнікова Н., Тарасенко А. Міжнародна економічна політика в умовах конфліктогенності глобального середовища: ризики економічного протистояння. Інвестиції: практика та досвід. 2024. № 8 (квітень). С. 83—90. DOI: 10.32702/2306-6814.2024.8.83.
8. Резнікова Н., Тарасенко А. Міжнародна економічна політика США і КНР як фактор геополітичної фрагментації світової економіки. Інвестиції: практика та досвід. 2024. № 9 (травень). С. 59—68. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/3638/3673>
9. Резнікова Н., Тарасенко А. Сучасні тренди в міжнародній торгівлі та міжнародному русі капіталів в умовах нових викликів глобальному співробітництву. Ефективна економіка. 2024. № 4 (квітень). URL: <https://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10952>
10. Чугаєв О. А. Вимірювання сили економічного іміджу країн світу. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2015. № 12. С. 67—72.
11. Чугаєв О. А. Економічна сила країн як невід'ємний атрибут міжнародних економічних відносин. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2013. № 117. С. 203—210.
12. Bauer S., Bromley M., Brockmann K., Maletta G. Dual-use export controls. SIPRI, URL: <https://www.sipri.org/research/armament-and-disarmament/dual-use-and-arms-trade-control/dual-use-export-controls>
13. Beck M.D., Jones S.A. The Once and future Multilateral Export Control Regimes: Innovate or Die. Strategic Trade Research Institute, 2019. URL: <https://strategictraderesearch.org/wp-content/uploads/2019/04/The-Once-and-Future->

Multilateral-Export-Control-Regimes-Innovate-or-Die.pdf

14. Bretzin R.H. Nonproliferation vs. Industrial Competitiveness: U.S. Export Controls and the Dual-Use Machine Tool Industry. Naval Postgraduate School, 1995. URL: <https://calhoun.nps.edu/server/api/core/bitstreams/527decfd-7ccf-4b45-9967-35e52d578365/content>

15. Current Development Challenges: The Role of Science, Technology and Innovation: Havana declaration on. 2023. URL: <https://unsouth-south.org/wp-content/uploads/2023/09/HAVANA-DECLARATION-2023.pdf>

16. Davis I. The Regulation of Arms and Dual-Use Exports: Germany, Sweden and the UK. SIPRI, 2002. URL: <https://www.sipri.org/sites/default/files/files/books/SIPRI02Davis.pdf>

17. Dual-use and arms trade control / Bauer S. et al. SIPRI. URL: <https://www.sipri.org/research/armament-and-disarmament/dual-use-and-arms-trade-control>

18. Evans S.A. Governing trade in dual-use items: the problem of definition. 2008. URL: <https://evansresearch.org/wp-content/uploads/2008/07/evans-1may2008.pdf>

19. Export Administration Regulations (EAR). Bureau of Industry and Security, URL: <https://www.bis.doc.gov/index.php/regulations/export-administration-regulations-ear>

20. Export Controls — International Coordination: Issues for Congress. CRS Report No. R47684. Congressional Research Service, 2023. URL: <https://www.congress.gov/crs-product/R47684>

21. Felbermayr G. Deglobalization: Reasons and Effects. Walter de Gruyter GmbH, 2023. URL: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/ev-2023-0064/html?lang=en>

22. General Statement of the Group of 77 and China at the 15th Session Multi-year Expert Meeting on Commodities and Development. 2024. URL: https://unctad.org/system/files/non-official-document/g77-china_myem2024.pdf

23. Geopolitics and Economic Statecraft in the European Union / Balfour R. et al. Carnegie Endowment for International Peace, 2024. URL: <https://carnegieendowment.org/research/2024/11/geopolitics-and-economic-statecraft-in-the-european-union?lang=en>

24. Huguley J. Chokepoints and Consensus: The Origins and Evolution of Multilateral Export Control Regimes: Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in Politics. Brandeis University, Department of Politics, 2022. 280 p. URL: https://scholarworks.brandeis.edu/view/pdfCoverPage?instCode=01BRAND_INST&filePid=13475681660001921&download=true

25. MTCR Guidelines. MTCR. URL: <https://www.mtc.info/en/mtcr-guidelines>

26. Nuclear Suppliers Group. NSG Documents. URL: <https://www.nuclearsuppliersgroup.org/index.php/en/resources/documents>

27. Report highlights EU's approach to export controls of dual-use items. Directorate-General for Trade and Economic Security. EU Trade Policy, 2025. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/news/report-highlights-eus-approach-export-controls-dual-use-items-2025-01-31_en

28. Shibolet & Co. Law Firm. Developments in Global Trade Controls: January — March 2025. 2025. URL: <https://www.shibolet.com/en/developments-in-global-trade-controls-january-march-2025/>

29. SIPRI Yearbook 2025 summary. SIPRI. 2025. URL: https://www.sipri.org/sites/default/files/2025-06/yb25_summary_en.pdf

30. Strath B. The G77 and the NIEO: The Contours of a New World Order. Taylor & Francis, URL: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/mono/10.4324/9781003318804-4/g77-nieo-contours-new-world-order-bostr%C3%A5th>

31. The Australia Group. URL: <https://www.australiagroup.net/introduction.html>

32. The General Agreement on Tariffs and Trade (GATT 1947). World Trade Organization. 1947. URL: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/gatt47_02_e.htm

33. The Weaponization of Trade: A Study of Modern Trade Conflicts from the Mid-1900s to Present / Feldhaus L. et al. Columbia University SIPA, 2020. URL: <https://www.sipa.columbia.edu/sites/default/files/migrated/downloads/Capstone%2520Report%2520%2528Eurasia%2520Group%2529.pdf>

34. Trends in international arms transfers, SIPRI Fact Sheet, 2025. URL: <https://www.sipri.org/publications/2025/sipri-fact-sheets/trends-international-arms-transfers-2024>

35. United Nations. Document A/77/96. 2022. URL: <https://docs.un.org/en/A/77/96>

36. Wassenaar Arrangement on Export Controls for Conventional Arms and Dual-Use Goods and Technologies: Founding Documents. 2019. URL: <https://www.wassenaar.org/app/uploads/2019/12/WA-DOC-19-Public-Docs-Vol-I-Founding-Documents.pdf>

37. Wetter A. Enforcing European Union Law on Exports of Dual-use Goods. SIPRI Research Report No. 24, 2009. URL: <https://www.sipri.org/sites/default/files/files/RR/SIPRI24.pdf>

38. Zhen N., Freire C., Lema R., Rabellotti R. Opening Green Windows: Technological oppor-

tunities for a low-carbon world. UNCTAD, 2023. URL: <https://unctad.org/publication/technology-and-innovation-report-2023>

References:

1. Bulatova, O. V. & Fedorov, Ye. V. (2021), "Instruments for assessing the risks of national security development", *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Ekonomika*, vol. 22, pp. 73—87.

2. Panchenko, V. H. (2018), "Theoretical approaches to defining the economic power and national interests of the state as determinants of its economic policy (the case of neo-protectionism)", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 5, pp. 12—19.

3. Panchenko, V. H. (2017), "Transformation of classical protectionism instruments in the modern world economy: the conflict between theory and practice", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 18, pp. 11—16.

4. Reznikova, N. and Panchenko, V. (2023), *Reportazhi iz tsyvilizatsiinykh frontiv. Na peredovii mizhnarodnoi ekonomichnoi polityky* [Reports from the Frontlines of Civilization: At the Forefront of International Economic Policy], Ahrar Media Hrup, Kyiv, Ukraine.

5. Reznikova, N. and Panchenko, V. (2022), *Minni polia mizhnarodnoi ekonomichnoi polityky: yak krainam ne vtratyty zdatnist do rozvytku* [The Minefields of International Economic Policy: How Countries Can Avoid Losing Their Development Capacity], Ahrar Media Hrupa, Kyiv, Ukraine.

6. Reznikova, N. and Tarasenko, L. (2024), "Macroeconomic risks of energy and green transition implementation under global uncertainty in international economic development", *Ahrosvit*, vol. 8, pp. 15—22. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.8.15>

7. Reznikova, N. and Tarasenko, L. (2024), "International economic policy in the context of global conflictogenicity: risks of economic confrontation", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 8, pp. 83—90. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.8.83>

8. Reznikova, N. and Tarasenko, L. (2024), "The international economic policy of the USA and China as a factor in the geopolitical fragmentation of the global economy", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 9, pp. 59—68, available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/3638/3673> (Accessed 20 July 2025).

9. Reznikova, N. and Tarasenko, L. (2024), "Current trends in international trade and capital movement under new global cooperation challenges", *Efektivna ekonomika*, vol. 4, available

at: <https://www.economy.nayka.com.ua/?op=-1&z=10952> (Accessed 20 July 2025).

10. Chuhajev, O. A. (2015), "Measuring the strength of countries' economic image", *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika*, vol. 12, pp. 67—72.

11. Chuhajev, O. A. (2013), "Economic power of countries as an integral attribute of international economic relations", *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, vol. 117, pp. 203—210.

12. Bauer, S., Bromley, M., Brockmann, K. and Maletta, G. (2025), "Dual-use export controls", SIPRI, available at: <https://www.sipri.org/research/armament-and-disarmament/dual-use-and-arms-trade-control/dual-use-export-controls> (Accessed 20 July 2025).

13. Beck, M. D. and Jones, S. A. (2019), "The Once and future Multilateral Export Control Regimes: Innovate or Die", Strategic Trade Research Institute, available at: <https://strategictraderesearch.org/wp-content/uploads/2019/04/The-Once-and-Future-Multilateral-Export-Control-Regimes-Innovate-or-Die.pdf> (Accessed 20 July 2025).

14. Bretzin, R. H. (1995), "Nonproliferation vs. Industrial Competitiveness: U.S. Export Controls and the Dual-Use Machine Tool Industry", Naval Postgraduate School, available at: <https://calhoun.nps.edu/server/api/core/bitstreams/527decfd-7ccf-4b45-9967-35e52d578365/content> (Accessed 20 July 2025).

15. Group of 77 and China. (2023), "Current Development Challenges: The Role of Science, Technology and Innovation". Havana Declaration, available at: <https://unsouthsouth.org/wp-content/uploads/2023/09/HAVANA-DECLARATION-2023.pdf> (Accessed 20 July 2025).

16. Davis, I. (2002), "The Regulation of Arms and Dual-Use Exports: Germany, Sweden and the UK", SIPRI, available at: <https://www.sipri.org/sites/default/files/files/books/SIPRI02Davis.pdf> (Accessed 21 July 2025).

17. Bauer, S., Bromley, M., Maletta, G., Varisco, A., Brockmann, K. and H?au, L. (2025), "Dual-use and arms trade control", SIPRI, available at: <https://www.sipri.org/research/armament-and-disarmament/dual-use-and-arms-trade-control> (Accessed 21 July 2025).

18. Evans, S. A. (2008), "Governing trade in dual-use items: the problem of definition", available at: <https://evansresearch.org/wp-content/uploads/2008/07/evans-1may2008.pdf> (Accessed 20 July 2025).

19. Bureau of Industry and Security. (2025), "Export Administration Regulations", available at:

<https://www.bis.doc.gov/index.php/regulations/export-administration-regulations-ear> (Accessed 20 July 2025).

20. Congressional Research Service. (2023), "Export Controls — International Coordination: Issues for Congress". CRS Report No. R47684, available at: <https://www.congress.gov/crs-product/R47684> (Accessed 20 July 2025).

21. Felbermayr, G. (2023), "Deglobalization: Reasons and Effects", Walter de Gruyter GmbH, available at: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/ev-2023-0064/html?lang=en> (Accessed 21 July 2025).

22. Group of 77 and China. (2024), "General Statement at the 15th Session Multi-year Expert Meeting on Commodities and Development", available at: https://unctad.org/system/files/non-official-document/g77-china_myem2024.pdf (Accessed 21 July 2025).

23. Balfour, R., Baroncelli, E., Bomassi, L., Csernatori, R., Goldthau, A., Grevi, G., Hoeffler, C., Jones, E., Nair, P. P., ?lgen, S. and Youngs, R. (2024), "Geopolitics and Economic Statecraft in the European Union", Carnegie Endowment for International Peace, available at: <https://carnegieendowment.org/research/2024/11/geopolitics-and-economic-statecraft-in-the-european-union?lang=en> (Accessed 21 July 2025).

24. Huguley, J. (2022), "Chokepoints and Consensus: The Origins and Evolution of Multilateral Export Control Regimes", Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in Politics, Brandeis University, Department of Politics, Waltham, USA, available at: https://scholarworks.brandeis.edu/view/pdfCoverPage?instCode=01BRAND_INST&filePid=13475681-660001921&download=true (Accessed 20 July 2025).

25. MTCR. (2025), "MTCR Guidelines", available at: <https://www.mtc.info/en/mtcr-guidelines> (Accessed 20 July 2025).

26. Nuclear Suppliers Group. (2025), "NSG Documents", available at: <https://www.nuclear-suppliersgroup.org/index.php/en/resources/documents> (Accessed 20 July 2025).

27. Directorate-General for Trade and Economic Security. (2025), "Report highlights EU's approach to export controls of dual-use items", EU Trade Policy, available at: https://policy.trade.ec.europa.eu/news/report-highlights-eus-approach-export-controls-dual-use-items-2025-01-31_en (Accessed 20 July 2025).

28. Shibolet & Co. Law Firm. (2025), "Developments in Global Trade Controls: January — March 2025", available at: [https://www.shibolet.com/en/developments-in-global-trade-](https://www.shibolet.com/en/developments-in-global-trade-controls-january-march-2025/)

[controls-january-march-2025/](https://www.shibolet.com/en/developments-in-global-trade-controls-january-march-2025/) (Accessed 21 July 2025).

29. SIPRI. (2025), "SIPRI Yearbook 2025 summary", available at: https://www.sipri.org/sites/default/files/2025-06/yb25_summary_en.pdf

30. Strath, B. (2025), "The G77 and the NIEO: The Contours of a New World Order", Taylor & Francis, available at: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/mono/10.4324/9781003318804-4/g77-nieo-contours-new-world-order-bostr%C3%A5th> (Accessed 21 July 2025).

31. The Australia Group. (2025), Available at: <https://www.australiagroup.net/introduction.html> (Accessed 20 July 2025).

32. World Trade Organization. (1947), "The General Agreement on Tariffs and Trade (GATT 1947)", available at: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/gatt47_02_e.htm (Accessed 21 July 2025).

33. Feldhaus, L., Huang, Y., Kim, S., Kim, W., Lee, J. S., Marechal, D., Sun, X. and Weiss, S. (2020), "The Weaponization of Trade: A Study of Modern Trade Conflicts from the Mid-1900s to Present", Columbia University SIPA, available at: <https://www.sipa.columbia.edu/sites/default/files/migrated/downloads/Capstone%2520-Report%2520%2528Eurasia%2520Group%2529.pdf> (Accessed 20 July 2025).

34. SIPRI. (2025), "Trends in international arms transfers", SIPRI Fact Sheet, available at: <https://www.sipri.org/publications/2025/sipri-fact-sheets/trends-international-arms-transfers-2024> (Accessed 20 July 2025).

35. United Nations. (2022), "Document A/77/96", available at: <https://docs.un.org/en/A/77/96> (Accessed 20 July 2025).

36. Wassenaar Arrangement. (2019), "Wassenaar Arrangement on Export Controls for Conventional Arms and Dual-Use Goods and Technologies: Founding Documents", available at: <https://www.wassenaar.org/app/uploads/2019/12/WA-DOC-19-Public-Docs-Vol-I-Founding-Documents.pdf> (Accessed 20 July 2025).

37. Wetter, A. (2009), "Enforcing European Union Law on Exports of Dual-use Goods", SIPRI Research Report No. 24, available at: <https://www.sipri.org/sites/default/files/files/RR/SIPRIrr24.pdf> (Accessed 20 July 2025).

38. Zhen, N., Freire, C., Lema, R. and Rabelotti, R. (2023), "Opening Green Windows: Technological opportunities for a low-carbon world", UNCTAD, available at: <https://unctad.org/publication/technology-and-innovation-report-2023> (Accessed 20 July 2025).

Стаття надійшла до редакції 03.08.2025 р.